

Mátraszentimre – az „első fecske” a hazai szlovák oktatásban

A mátraszentimrei Felső-mátrai Zakupszky László Általános Iskola és Óvoda működtetését öt évvel ezelőtt, 2012-ben, úttörőként vette át a helyi szlovák kisebbségi önkormányzat. A BARÁTSÁG szerkesztősége az évforduló kapcsán kereste meg a jelenlegi fenntartó képviselőjét, a mátraszentimrei Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat elnökét, **Kaszaláné Szabad Juditot**, hogy az átvételt megelőző, illetve azt követő időszak tapasztalatairól kérdezze.

– *Mi motiválta a kistelepülésen működő szlovák testületet az óvoda és iskola átvételére?*

– A falu oktatási helyzetében tapasztalt negatív folyamatok megfordításának szándéka indokolta. A Felső-Mátra településein a II. világháború után még három iskola működött, a század végére azonban ez a szám egyre csökkent. Míg a három iskolának 1945-ben 371 tanulója volt, 1990-ben már csak mindössze 32 diákot számláltunk. A rendkívüli csökkenés elsődleges oka az 1947-es lakosságcsere volt, amikor a falu lakóinak közel kétharmada települt át Szlovákiába, s ez természetesen a gyermeklétszámban is megmutatkozott. 1948-ban megszüntették a mátraszentlászlói iskolát, a szentistvániban pedig az évtől csak alsó tagozat működött. Egyedül nálunk, Mátraszentimrén maradt fenn a nyolc évfolyamos általános iskola. A diáklétszám 1950-ben 110-re csökkent, a rákövetkező évtizedben viszont a galyatetői nagyszálló dolgozói gyermekeinek újabb iskolai telephelyet nyitottak, ami növelte a tanulói létszámot. Az üdülőben óvoda és bölcsőde is működött. A növekedés a statisztikában is látható volt, hisz 1960-ban 134 tanulója volt az immár ismét három iskolának.

Ezután következett be a másik kedvezőtlen fordulat, a körzetesítés. Településünkéről 1974-ben vitték el a felső tagozatot Mátrafüredre, kollégiumi bentlakással. Ekkor még szombaton is folyt tanítás, a gyerekek tehát hétfőn reggel mentek a kollégiumba és szombaton délután jöttek haza. A községünkhöz tartozó iskolák tanulóinak összlétszáma ebben az időben 84 volt. Ez a helyzet sok szülőnek nem tetszett, több család inkább elköltözött, csak hogy ne kelljen a tízéves gyermeküket kollégiumba adni. A körzetesítés káros hatása azonban nemcsak a lakosság csökkenése volt, hanem a fiatalok a falutól történő elidegenedése is. A felsősök – és ennek következtében a középiskolások – nem vettek részt a település kulturális életében. Sokan nem tértek vissza szülőfalujukba. A nemzetiségi nyelv oktatását – az ígérethez híven – ugyan megoldották az iskolában, de mivel a gyerekek anyanyelvüket egész héten csak szlovákórákon hallották, ez nagymértékben felerősítette az asszimilációt.

A Ludove noviny archívumának felvételei

Kaszaláné Szabad Judit
díszpolgárrá avatásán

1989-ben, a rendszerváltozás idején a szülők összefogtak, hogy visszahozzák a felső tagozatot. Szándékukkal felkeresték a Heves Megyei Tanács Művelődési Osztályát és az akkori országgyűlési képviselőt. Ennek köszönhetően felmenő rendszerben ismét lett 6-8. osztály a Felső-Mátra településén. Húszévnnyi szünetet követően 1994-ben újra ballagtak gyerekek az iskolánkból. A kezdeményező szülők között volt a jelenlegi polgármester *Stuller András* is.

Létünk az alacsony tanulói létszám miatt azonban folyamatosan veszélyben forgott. 2007-ben, az akkor bevezetett iskolai társulásokat szerencsésen megúsztuk. Ennek elsődleges oka nemzetiségi nyelvoktatásunk ténye volt, valamint a távolság és a túl nagy szintkülönbség, amivel a gyöngyösi iskolákba eljuthattak volna gyermekeink. Ezért engedélyezték, hogy mi továbbra is külön működhessünk. Néhány év alatt még kétszer kellett megkérnünk ezt a külön engedélyt. Ebben az időben a tanulói lét-

szám már nagyon alacsony volt: a nyolc évfolyamon mindössze 30-35 fő között mozgott.

És eljött a 2012-es esztendő. Már hallottunk az iskolák államosításának szándékáról, de nem vettük komolyan. Az év május 20-án jegyzőnk azonban részt vett egy gyűlésen, ahol egyértelművé tették, hogy 2013-ban állami fenntartásba veszik az iskolákat. Már másnap elkezdtek latolgatni esélyeinket. A polgármester úr és igazgató asszony elment Gyöngyösre a katolikus egyház ottani vezetőjéhez. Megbeszélésük során kiderült, hogy az egyházi fenntartásba vezető út nem járható. Én – mint a kisebbségi önkormányzat elnöke – otthon agyaltam a megoldáson, majd beszéltem róla a jegyző asszonnyal. Eldöntöttük, hogy a nemzetiségi önkormányzati fenntartás az egyedüli megoldás. Első dolgunk a szülők összehívása volt. Elmondtuk érveinket, hogy a felső tagozat csakis így menthető meg. A szülői közösség egyetlen tartózkodás mellett, egyöntetűen támogatta ezt az ötletünket. A tartózkodó személynek sem a nemzetiségi önkormányzat miatt voltak fenntartásai, hanem azon aggódott, hogy a támogatás nem lesz megfelelő, így nem sikerül majd megvalósítani célunkat. (Az idén ballagott el második gyermeke iskolánkból.)

Visszatérve a kérdésre: fő motivációnk a település megmentése volt. Tudtuk, ha ismét elviszik a felső tagozatot, akkor meg vannak számlálva községünk napjai. Ezért mindenáron meg kívánjuk őrizni az iskolánkat. Reméljük, hogy még sokáig sikerül.

– *A település lakóinak 39,4%-a vallotta magát szlovák nemzetiségűnek a népszámláláskor. Feltételezhető, hogy nem minden óvodás és iskolás családja szlovák. Hogyan fogadták a szülők a nemzetiségi önkormányzat kezdeményezését?*

– Valóban, a településen élők jelentős része már teljesen magyar. Érdekes módon, ennek ellenére támogatták az átvételt. Sokan költöznek fel hozzánk ma is a jobb megélhetés reményében, kezdenek új vállalkozásba az idegenforgalomban. Legtöbben itt is maradnak. Az ő számukra az a fontos, hogy gyermeküket biztonságban tudják. Az iskola eredményei azt mutatják, hogy diákjai jól megállják helyüket a választott középiskolában. A szlovák nyelv tanulásának lehetőségét is minden további nélkül elfogadják, jónak tartják, hogy a gyermekek egy szláv nyelvvel ismerkednek meg. Az óvodába, iskolába járók 100%-a minden kényszer nélkül tanulja a nyelvet. A versmondó versenyekre rendszeresen viszünk magyar anyanyelvű gyermekeket is. Az idén ilyen harmadik osztályos kislány nyert Dabason, az országos versenyen.

– *Hogyan fogadták az intézményben dolgozók az új fenntartót? Maradtak-e a pedagógusaik, illetve más munkatársaik az intézmény átvételét követően?*

– Az intézményben dolgozók is kedvezően fogadták a változást, hisz így mindenkinek megmaradt a munkahelye. Az átvétel után kivétel nélkül folytatták a munkájukat.

– *A hasonló, kis létszámú intézmények átvételének egyik kulcskérdése a finanszírozás. Miként áll össze az iskola és óvoda költségvetése? Hogyan látják, anyagilag hosszú távon is fenntartható az intézmény?*

– Az egyedüli gondot valóban a gyermeklétszám jelenti. Sajnos törekvéseink ellenére sem tudjuk jelentősen emelni. Harminc-harmincöt főnél megáll. Ennek oka, hogy volt tanítványaink, akik nem az idegenforgalomban kívánnak elhelyezkedni, nem térnek vissza a szülőfalujukba. Az utóbbi években a szomszédos Mátrakeresztesről is járnak hozzánk óvodába, az iskolába. Reméljük, hogy a létszám emelkedni fog, ha látják, hogy milyen eredményeik vannak a nálunk tanuló gyermekeknek. Az intézmény finanszírozása jelenleg stabil. Az EMMI-vel kötött nemzetiségi köznevelési szerződés szerinti – a gyermekekre járó – normatív támogatás a költségek több mint kétharmadát fedezi. A hiányzó összeget a községi önkormányzat biztosítja egy, a nemzetiségi önkormányzattal kötött megállapodás alapján. Emellett pályázatok útján is igyekszünk anyagi forráshoz jutni, de a feladatalapú támogatásból nemzetiségi önkormányzatunk is jelentős összeget juttat az általunk fenntartott oktatási intézménynek. Ameddig a támogatási rendszer nem változik, biztosítottak látjuk az intézmény működését.

– *Változott-e valami az oktatás tartalmában az átvételt követően?*

– Az oktatás már a felső tagozat visszahozatalától színvonalasnak volt mondható. Az átvételtől kezdődően természetesen kiemelten kezeljük a szlovák nyelv oktatását. Az intézményben bevezettük az 5+1 szlovák nyelvi és népismereti órát. Két megfelelő szakos nevelő végzi a szakmai munkát. Igyekszünk részt venni szlovák nyelvi táborokban, de saját szervezésű táboraink voltak Szlovákiában (Hronec), rendeztünk szlovák néptánc-táborot, regionális szlovák táborokat is. Pedagógusaink részt vesznek az Országos Szlovák Önkormányzat és a Nógrád Megyei Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat által szervezett továbbképzéseken. Az iskola igazgatója Esztergomban elvégezte a szlovák kiegészítő szakot, hogy segíthesse a szlovák nevelők munkáját. Tanulóink részt vesznek a szlovák versenyeken.

Végzett tanulóink az általuk választott középiskolában első helyen megjelölt szakon folytathatták tanulmányaikat, jól megállva a helyüket. Többen egyetemi, főiskolai diplomát is szereztek: orvosok, erdőmérnökök, közgazdászok kerültek ki közülük. A kompetenciamérés eredményei igazolják azt a magas színvonalú munkát, amit a változatlan nevelői gárdával igyekszünk továbbra is megtartani.

– *Említette, hogy a szomszédos községből is járnak gyerekek az intézménybe. Vannak máshonnan érkezők is?*

– Jelenleg a körzetünkhöz tartozó Mátraszentistván, Mátraszentlászló, Galyatető és Bagolyirtás mellett a Nógrád megyei Mátrakeresztesről is van két iskolásunk és két óvodásunk.

– *Mennyire vált példaértékűvé az iskola átvétele a többi szlovák nemzetiségi önkormányzat számára?*

– Egyelőre nem vált példaértékűvé, pedig már kitapostuk az utat. Én minden fórumon népszerűsíttem a fenntartás ezen formáját. Volt több érdeklődő is, de végrehajtó csak egy. Példánkat eddig csak a nézsai Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat követte. Ők 2016. szeptember 1-jétől tartják fenn az iskolájukat. Az alapvető problémát abban látom, hogy a települési önkormányzatok félnek a felelősségtől. Az államosítás során megszabadultak az iskola terhéért és már nem akarják újra a nyakukba venni. A települési nemzetiségi önkormányzatok egyedül nem képesek a fenntartásra. Nekik nincsenek megfelelő pénzügyi szakembereik, akik nélkül pedig nem működik a rendszer. Egy kisiskola fenntartása csak a települési és a nemzetiségi önkormányzatok összefogásával valósítható meg. Nagyon sok múlik a polgármesteren és a települési önkormányzat képviselőtestületén.

– *Mennyire érezhető a kiemelt odafigyelés a hazai szlovák közösség, illetve az anyaország részéről?*

– Nagy köszönet jár a hazai szlovák közösségnek, amely az első pillanattól kiemelt figyelmet szentelt iskolánknak. Meg kell említenem az Emberi Erőforrások Minisztériumának Nemzetiségi Főosztályát, az Országos Szlovák Önkormányzatot, a Magyarországi Szlovák Szövetséget, a médiát, a Dél-Alföldi Szlovák Szervezetét, a Nógrád-Hevesi Szlovák Egyesületét, a Nógrád Megyei Nemzetiségi Önkormányzatot, a Szlovák Pedagógiai Módszertani Központot, valamint az OSZÖ által fenntartott kéttannyelvű iskolákat.

Értékelik vállalkozásunkat, ha kell, segítséget nyújtanak. Több szervezettől kaptunk kitüntetést bátorságunkért. Sajnos az anyaország részéről nem

kapunk különösebb figyelmet. Természetesen pályázat során támogatnak minket, de azon túlmenően nem. A legelején látogatást tett nálunk Igor Furdik, a Határon Túli Szlovákok Hivatalának akkori elnöke és Peter Weiss nagykövet, de az érdeklődés azóta megcsappant. A pályázat nagyon sok többletmunkával jár, ami már súrolja a lehetőségeink határait. A Magyarországi Szlovákok Napjának mátraszentimrei helyszínen való lebonyolítását követően az EMMI egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára részéről kiemelt figyelmet kapunk. Ennek következménye lett, hogy 2016-ban 7 130 000, az idei évben pedig 1 600 000 forint rendkívüli támogatásban részesültünk.

– *Vannak-e fejlesztési terveik? A szlovák nyelv oktatása arányának, módszereinek fejlesztése, vagy inkább a bővítés, a modernizálás van napirenden?*

– Terveinkben továbbra is kiemelt helyen szerepel a szlovák nyelv oktatása. Intézményünk tárgyi felszereltsége jelenleg nagyon jó. Minden tanteremben van digitális tábla, aminek segítségével rendszeresen használjuk a 2015-ben kiadott digitális anyagot. Hosszú évek óta szeretnénk egy nyelvi labort, aminek anyagi fedezetét még nem sikerült megtalálnunk.

Remélem, hogy a közeljövőben erre is sor fog kerülni. Szükségünk lenne főiskolai tanár végzettségű pedagógusra is, hiszen én már nyugdíj mellett tanítom a szlovákot a 7-8. osztályban, és nem tudom, hogy meddig bírom.

Nagy öröm számunkra, hogy az óvodába 2016-ban szlovák óvodapedagógus került, aki Nyitrán végezte a főiskolát. Reméljük, hogy ezzel az óvodából megalapozottabb nyelvtudással érkeznek majd a gyermekek.

P. A.

